

Ekran Efir

«Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri»
Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin haftəliyi

№ 53 (2809)

11-17 Oktyabr 2010-cu ilin teleqramları

Qiyməti 30 qəpik

“Sənətkarın fəthi”

Çox-çox qədimdən, min illər əvvəldən baş alıb gələn, bədii düşüncənin “Alp Ər Tonqa”, Orxon-Yenisey, Dədə Qorqud, Füzuli zirvələrindən keçən ağır yüklü poeziya, ədəbi söz karvanı XIX əsrin əvvəllərinə çatmışdı. Tale elə getirmişdi ki, ədəbi dilin doğma Dədə Qorqud yolları yadırganmışdı; sözün Füzuli təlvisini neçə yüz il idi ki, susmaq, səngimək bilmirdi; şeir yollarının çoxu Füzuliyə zirvəsinin ətəklərində dolanır, Füzuli ədəbi məktəbinin qapılarını döydürdü... Nəsil-nəsil şeirlər ordu su Füzulini ötür-keçmək yox, ona çatmaq, ona bənzəmək uğrunda mübarizə aparırdı... Yeni ədəbi düşüncələr köhnə ədəbi qəliblərdə sızılırdı, təzə poetik ruh min illər ərzində bədənində dağınırdı: poeziya meydanında qülbüblə, bülbül gülə nəse deməkdən yorulmuşdu...

Zamanın sözünü sözün zamanında deməyə, ədəbiyyatı xalqın real arzu və istəklərinin hüçürünə, Vətənin tale qəpəsinə gətirməyə tarixi ehtiyac yaranmışdı. Poeziyanın, bütövlükdə Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyətinin bəxti gətirdi ki, həmin tarixi ehtiyacı Mirzə Fətəli Axundzadə kimi vətənpərvər dahi dərk və qəbul etdi; sonra dərk və qəbul etdiyini ömrü boyu əzablı yollarla, fənemənal fədakarlıqla həyata keçirdi. Bu, çoxdan gözələnən, arzulanan, təzə bir ədəbi dövrün, yeni bir mədəni zirvənin fəthi idi.

Mirzə Fətəli Axundov 1812-ci ildə Şəkiddə anadan olub. 1814-cü ildə onların ailəsi Təbriz yaxınındakı Xamna qəsəbəsinə köçür və 13 il Cənubi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşayırlar. 1825-ci ildə anası ilə Şəkiyə qayıdan gənc Fətəlini anasının əmisi Gəncəyə gətirir. Burada o, məntiq və fiqh elmlərini, habelə Mirzə Şafiq Vəzəhdən xəttatlıq sənətini öyrənir. Dahi şairin gənc Fətəliyə təsiri bununla bitmir. O, Mirzə Fətəlinin həyat və yaradıcılığında, onun müfəkkir kimi formalaşmasına ciddi təsir göstərir. 1833-cü ildə Fətəli Axundov Şəkiddəki rus məktəbinə daxil olur və bir il bu məktəbdə təhsil alır. Bir il sonra isə Tiflisə gedir və ömrünün sonuna qədər Qafqaz canişininin baş dəftərxanasında mülki işlər sahəsində Şərq dilləri müter-

cimi vəzifəsində çalışır. 1873-cü ildə Mirzə Fətəliyə polkovnik hərbi rütbəsi verilir.

O, bədii yaradıcılığa şeirlə başlamışdı. Axundzadə Azərbaycan ədəbiyyatında azad düşüncə tərzinin ən böyük nümayəndəsidir.

Mirzə Fətəli Axundzadə Azərbaycan ədəbiyyatı, mədəniyyət tarixində, bütövlükdə xalqımızın tələyində dahiyənə bir qüdrətlə yeni bir inkişaf mərhələsinin qapılarını açdı. O yazırdı: “Mənim məqsədim İslam xalqlarını sarsıdan cəhəlati aradan qaldırmaq, elmləri, cənnətləri, sənətləri inkişaf etdirmək, xalqımızın azadlığı, rifahı və sərvətini artırması üçün, vətənin abadlaşdırılması üçün və İslamiyyətdən əvvəl babalarımızın malik olduğu şan və şöhrətin bərpə edilməsi üçün ədalətə vəqf verməkdir”.

Mirzə Fətəli Axundzadənin dramaturgiyası və nəsrinə də, poeziyası və publisistikası da, yeni əlifba uğrundakı mübarizələri, ədəbi-tənqidi məqalələri, ulfərdi traktatı da bu müqəddəs məqsədə xidmət edirdi.

Əbdürrəhim bəy Qafqaziyev sözləri ilə desə: “Mirzə Fətəlinin... epoeitlər, imtiyazlar, xaç və medallarla bəzənmiş libasının altında od tutub alışmaqda olan bir ürək döyünməkdə idi”.

Mirzə Fətəli Axundzadə böyük filosof, dahiyənə sənətkar fəhiyyə Azərbaycan ədəbiyyatında, bütövlükdə milli mədəniyyətimizdə yeni bir mərhələ yaradı. Azərbaycanın, bütövlükdə Yaxın və Orta Şərqi dramaturqu olmaq şərəfi də ona məxsusdur.

2 il sonra bu dahi insanın 200 illik yubileyi olacaq. Belə önəmli tarix dövrünün diqqətindən kənar qala bilməzdi. Ölkə prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan dramaturgiyasının banisi, filosof Mirzə Fətəli Axundzadənin 200 illik yubileyinin təntənəli şəkildə keçirilməsi ilə bağlı verdiyi sərəncam, yəqin ki, gözənlilməz olmadı. Ancaq bu istiqamətdə bəzi işlər görülüb. “Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” QSC-də də M.F.Axundzadənin 200 illik yubileyi ilə bağlı iri layihələrin təqdim edilməsi nəzərdə tutulub. Gələn həftə bu layihələrdən biri olan “Sənətkarın fəthi” programı tamaşaçılara təqdim olunacaq. “Sənətkarın fəthi” silsilə program olmaqla M.F.Axundzadənin həyat və yaradıcılığını geniş şəkildə tamaşaçılara təqdim edəcək. Programın hər buraxılışında M.F.Axundzadənin dramaturgiyasından, fəlsəfi görüşlərindən, nəsrindən, Axundzadə anənesinin davam etdirilməsindən söhbət ediləcək. Portret janrında olan “Sənətkarın fəthi” programının ilk buraxılışında Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar, xalq yazıçısı Elçin, professorlar Panah Xəlilov, Nizameddin Şamsizadə, İlham Rəhimli və başqaları çıxış ediblər. Programda arxiv materiallarından, Axundzadə ilə bağlı muzey eksponatlarından geniş istifadə olunub.

Sənəri müəllifi Sadiq Elcanlı, rejissoru Sevil İbrahimova olan “Sənətkarın fəthi” programına oktyabrın 15-də saat 19.10-da baxa bilərsiniz.

Elşən Allahverdiyev